

Statistische Trends

Armoederisico in 2017 toegenomen

Marion van den Brakel
Ferdy Otten

2019

Inhoud

1. Inleiding 3
 2. Trends in risico op armoede 5
 3. Sociaaleconomische risicogroepen 6
 4. Demografische risicogroepen 9
 5. Armoederisico in gemeenten 16
 6. Conclusie 18
- Literatuur 19

Het aandeel huishoudens met een laag inkomen steeg in 2017 met 0,3 procentpunt ten opzichte van 2016. Sinds 2014 daalde het aandeel huishoudens met een inkomen onder de lage-inkomensgrens, maar dit zette in 2017 niet verder door. Ramingen van het Centraal Planbureau wijzen erop dat pas in 2019 weer een daling wordt verwacht. Ook het aandeel huishoudens dat al ten minste vier jaar moet rondkomen van een inkomen onder de lage-inkomensgrens ging in 2017 omhoog. Daarmee is 2017 het zevende jaar op rij met een stijging van het langdurige armoederisico. Bevolkingsgroepen worden niet in gelijke mate getroffen door armoede. Welke groepen lopen het meeste risico op (langdurige) armoede en hoe heeft zich dat in de afgelopen periode ontwikkeld?

1. Inleiding

In welvarende, westerse landen is veel discussie over de definitie van armoede. Vragen over welke mensen arm zijn en welke levensomstandigheden nu daadwerkelijk als arm moeten worden aangemerkt, laten zich niet eenduidig beantwoorden. De meningen van economen, sociaalwetenschappelijke onderzoekers, politici en maatschappelijke hulpverleners zijn dan ook verdeeld. Wel is er overeenstemming dat armoede in West-Europese landen niet meer een kwestie van fysiek overleven is, maar veeleer een kwestie van niet volgens gangbare maatschappelijke opvattingen kunnen leven. Armoede is in dit opzicht een relatief begrip: een persoon is arm als hij of zij in vergelijking tot anderen over weinig middelen beschikt om in zijn of haar behoeften te kunnen voorzien. Armoede is bovendien een multidimensionaal concept. Niet alleen de financiële dimensie maar ook sociale, culturele en psychische factoren spelen een rol. Door financiële beperkingen is de deelname aan maatschappelijke, culturele en politieke activiteiten niet altijd gegarandeerd en loopt men een verhoogd risico maatschappelijk geïsoleerd te geraken. Als dergelijke sociaal-culturele criteria aan de armoedefinitie worden toegevoegd, spreekt men ook wel van armoede en sociale uitsluiting. Omdat armoede niet eenduidig en met brede publieke instemming te definiëren is, richt het CBS zich op het afbakenen van de (ruimere) groep met (een bepaalde, hoge) kans op (inkomens)armoede. Een dergelijke operationalisering betekent dus niet, dat mensen met kans op armoede ook 'werkelijk' arm zijn, maar dat deze laatste groep in grote lijnen mede in beeld gebracht is. Daarbij biedt een ruimere definitie de mogelijkheid deze te combineren met aanvullende criteria van armoede, zoals de duur. Mensen die langdurig van een gering inkomen moeten rondkomen, hebben een verhoogde kans op armoede en zullen de 'werkelijk' armen nog beter benaderen. In maart 1996 publiceerde het CBS voor het eerst over huishoudens en personen met weinig inkomen. Omdat het niet aan het CBS is om aan zo'n beladen begrip als armoede een normatieve invulling te geven, is destijds heel bewust geen armoedegrens gedefinieerd. De destijds door het CBS gekozen inkomensafbakening was dan ook niet bedoeld om jaarlijks het exacte aantal armen in Nederland vast te leggen, maar om consistent in de tijd de huishoudens die langdurig aan de onderkant van de inkomensverdeling verblijven, te kunnen beschrijven. De langdurige beschikking over weinig inkomen werd gezien als een risicofactor voor armoede. Als inkomensgrens is toentertijd gekozen voor de zogeheten lage-inkomensgrens, een vast koopkrachtbedrag van het huishouden dat alleen voor inflatie wordt gecorrigeerd.

Lage-inkomensgrens

De lage-inkomensgrens weerspiegelt een vast koopkrachtbedrag in de tijd en wordt jaarlijks alleen voor de prijsontwikkeling aangepast. De grens van dit (netto) inkomen is afgeleid van het bijstandsniveau voor een alleenstaande in 1979, toen dit in koopkracht het hoogst was. Voor meerpersoonshuishoudens is deze grens met behulp van equivalentiefactoren aangepast aan omvang en samenstelling van het huishouden. Om de besteedbare ruimte van huishoudens aan de onderkant van de inkomensverdeling optimaal vergelijkbaar te houden, wordt in het onderliggende inkomen de huurtoeslag niet meegeteld. Hiermee wordt bewerkstelligd dat huishoudens die volledig afhankelijk zijn van de bijstand, ongeacht of ze nu wel of niet huurtoeslag ontvangen, per definitie tot de groep met een laag inkomen behoren. In de reguliere Inkomensstatistiek wordt de huurtoeslag (een inkomensgebonden overdracht) wel tot het inkomen gerekend. Omdat de lage-inkomensgrens alleen voor de prijsontwikkeling wordt geïndexeerd, is dit criterium bij uitstek geschikt voor vergelijkingen in de tijd. In 2017 bedroeg deze grens op maandbasis 1 040 euro voor een alleenstaande, 1 380 euro voor een alleenstaande ouder met één kind en 1 960 euro voor een paar met twee kinderen. Huishoudens die ten minste vier jaar achtereen moesten rondkomen van een laag inkomen zijn als langdurig laag aangemerkt.

Doelpopulatie

De inkomensgegevens hebben betrekking op huishoudens waarvan de hoofdkostwinner gedurende het gehele jaar een inkomen had. Studentenuishoudens en bewoners van instellingen, inrichtingen en tehuizen zijn buiten beschouwing gelaten.

Herziening van de Inkomensstatistiek

Een herziening van de Inkomensstatistiek heeft geleid tot een neerwaartse bijstelling van het aantal huishoudens met een laag inkomen. Deze bijstelling bedraagt gemiddeld voor de jaren waarvoor zowel gegevens van de oude als nieuwe reeks beschikbaar zijn, bijna 100 duizend huishoudens (1,4 procentpunt).

Met de lage-inkomensgrens kunnen ontwikkelingen van groepen met kans op armoede consistent in de tijd worden gemonitord. Dit artikel biedt inzicht in de ontwikkeling van het aantal risicohuishoudens vanaf het begin van deze eeuw. De reeks wordt gecombineerd met ramingen voor 2018 en 2019 van het Centraal Planbureau. Ook de trend van het risico op langdurige armoede komt aan bod. Tevens passeren de belangrijkste risicogroepen de revue waarbij wordt ingegaan op recente ontwikkelingen in deze groepen. Speciale aandacht gaat uit naar de armoederisico's van minderjarige kinderen.

2. Trends in risico op armoede

Armoederisico in 2017 toegenomen

In 2017 hadden 599 duizend huishoudens van de ruim 7,3 miljoen huishoudens een inkomen onder de lage-inkomensgrens, 27 duizend meer dan in 2016. Het aandeel huishoudens met een armoederisico steeg daarmee van 7,9 naar 8,2 procent.

Over een langere periode gezien is het risico op armoede tussen 2000 en het begin van de economische crisis in 2009 flink afgenomen. Onder invloed van een zwakke conjunctuur nam het aandeel met een laag inkomen tussen 2002 en 2005 wel licht toe, maar in 2006 en 2007 bloeide de economie weer op, daalde de werkloosheid en ging de koopkracht flink omhoog. De economische crisis heeft deze positieve ontwikkeling teniet gedaan en in vier jaar tijd nam het aantal huishoudens met een laag inkomen fors toe. In 2014 herstelde de economie, de werkloosheid begon te dalen en de koopkracht steeg voor het eerst weer. Deze positieve ontwikkelingen hebben zich in de hierop volgende jaren voortgezet en het aandeel huishoudens met een laag inkomen daalde sindsdien tot 7,9 procent in 2016. In 2017 trok het cijfer evenwel weer aan. De stijging komt vooral voor rekening van Syrische vluchtelingen die inmiddels een verblijfsvergunning hebben ontvangen maar merendeels afhankelijk zijn van een bijstandsuitkering.

2.1 Huishoudens met (langdurig) laag inkomen

	Totaal Laag inkomen		Langdurig laag inkomen		
	x 1 000	%	x 1 000	%	
Reeks 2000-2014					
2000*	6 399	754	11,8	309	5,4
2001	6 480	627	9,7	252	4,4
2002	6 539	596	9,1	227	3,9
2003	6 545	641	9,8	224	3,8
2004	6 573	618	9,4	207	3,5
2005	6 615	652	9,9	209	3,5
2006	6 704	593	8,8	196	3,3
2007	6 768	515	7,6	172	2,8
2008	6 843	515	7,5	163	2,6
2009	6 901	527	7,6	157	2,5
2010	6 909	514	7,4	149	2,4
2011	6 980	571	8,2	154	2,4
2012	7 045	656	9,3	169	2,6
2013	7 053	728	10,3	193	3,0
2014	7 095	713	10,1	219	3,4
Nieuwe reeks					
2011	7 009	482	6,9		
2012	7 066	562	8,0		
2013	7 112	630	8,9		
2014	7 128	608	8,5	185	2,7
2015	7 172	590	8,2	209	3,1
2016	7 240	572	7,9	221	3,2
2017*	7 319	599	8,2	227	3,3
2018 (raming)	7 387	595	8,1	.	.
2019 (raming)	7 442	557	7,5	.	.

Bron: CBS, CPB.

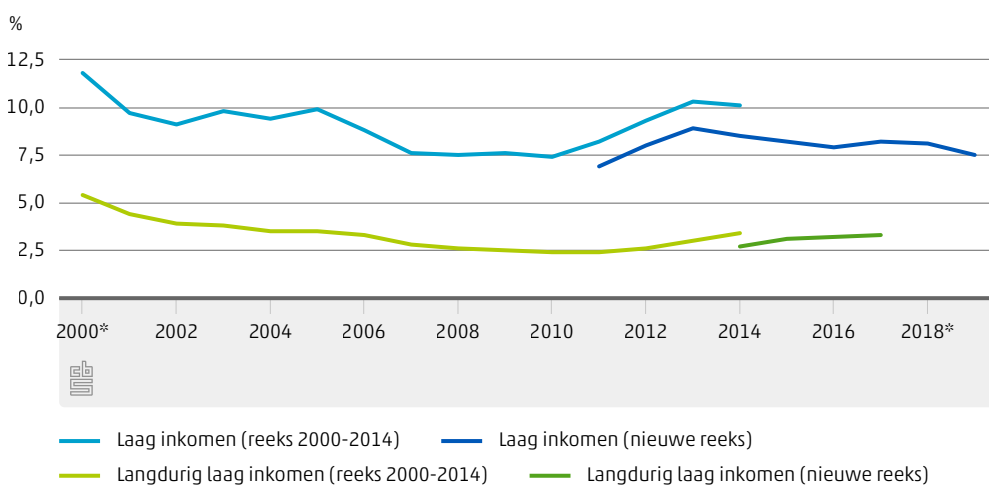
Pas in 2019 verbetering verwacht

Op verzoek van het CBS heeft het Centraal Planbureau (CPB, 2018) ramingen gemaakt voor 2018 en 2019 van het aantal huishoudens met een laag inkomen. Deze ramingen wijzen erop dat het aandeel huishoudens met kans op armoede in 2018 met 8,1 procent vrijwel stabiel blijft, maar in 2019 daalt tot 7,5 procent. In dat jaar zullen dan volgens de raming 557 duizend huishoudens een laag inkomen hebben, 8 duizend minder dan in 2018.

Langdurig armoederisico blijft oplopen

Van de 599 duizend huishoudens die in 2017 een laag inkomen hadden, moesten er 227 duizend al ten minste vier jaar achtereenvolgend van een laag inkomen rondkomen. Daarmee komt het aandeel huishoudens met een langdurig laag inkomen uit op 3,3 procent en dat zijn er 6 duizend meer dan in 2016. Ook in 2015 nam het aantal huishoudens met langdurig risico op armoede toe vergeleken met het jaar ervoor, en wel met 24 duizend. Feitelijk is er sinds 2011 sprake van een voortdurende stijging van het aantal huishoudens met een langdurig laag inkomen. De toename komt voornamelijk doordat meer huishoudens langdurig afhankelijk zijn van een bijstandsuitkering. Veel huishoudens die door toedoen van de economische crisis toentertijd onder de streep zijn terecht gekomen, hebben zich hieraan nog niet weten te onttrekken.

2.2 Huishoudens met (langdurig) laag inkomen

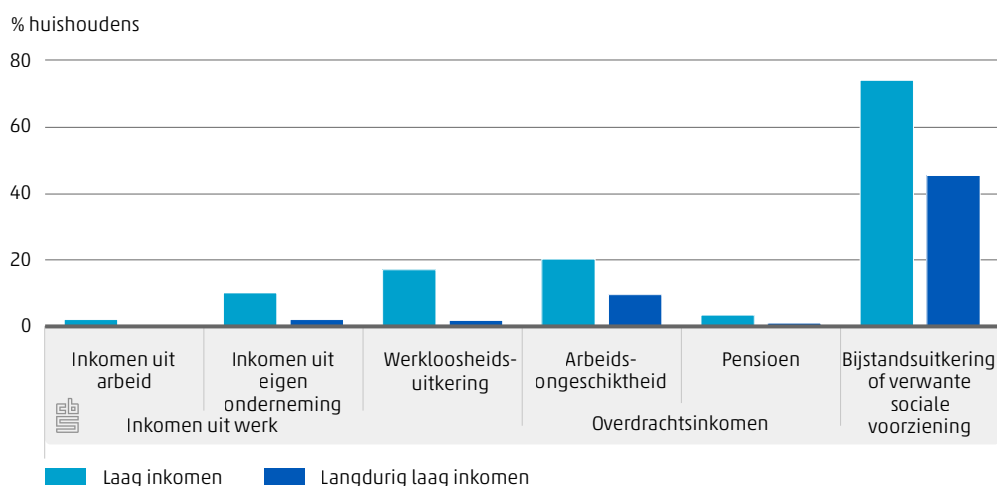
Bron: CBS, CPB

3. Sociaaleconomische risicogroepen

Bijstandsontvangers lopen het meeste risico op armoede

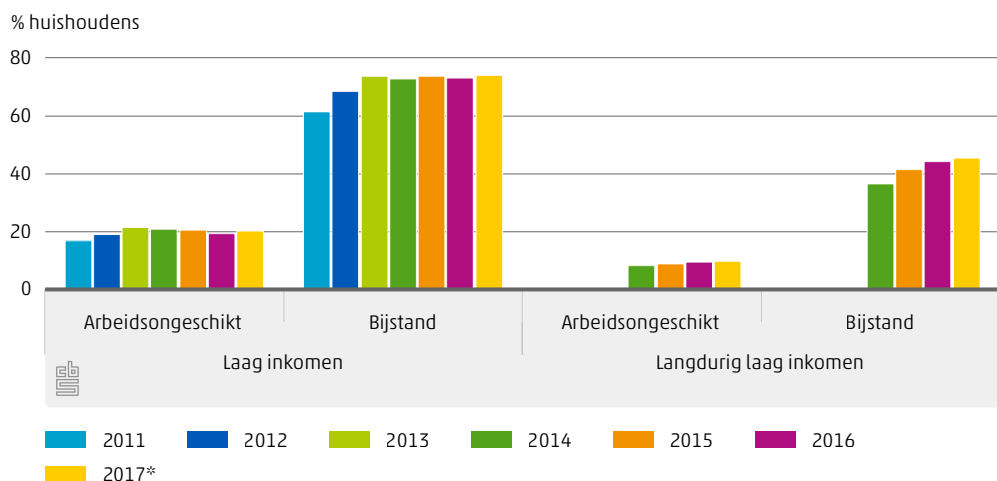
Bijna drie kwart van de huishoudens die voornamelijk van een bijstandsuitkering of een verwante sociale voorziening (bijvoorbeeld een Wajong-uitkering) moesten rondkomen, had in 2017 een laag inkomen. Bij deze bijstandsontvangers had een laag inkomen bovendien betrekkelijk vaak een langdurig karakter. Ook onder ontvangers van een werkloosheidsuitkering of arbeidsongeschiktheidsuitkering lag het aandeel huishoudens met een laag inkomen met respectievelijk 17,0 en 20,3 procent ruim boven het gemiddelde.

3.1 (Langdurig) armoederisico naar voornaamste inkomensbron, 2017*

Tussen 2011 en 2013 is het risico op armoede voor ontvangers van een uitkering flink gestegen. Bij bijstandsontvangers steeg het percentage huishoudens met een laag inkomen in twee jaar tijd met 12 procentpunt. Bij arbeidsongeschikten bedroeg de toename bijna 5 procentpunt en bij werklozen 2,5 procentpunt. Bijstandsontvangers profiteerden echter niet van het herstel dat vanaf 2014 intrad: het aandeel met een laag inkomen lag in 2017 zelfs iets hoger dan in 2013. Deze stagnatie had tot gevolg dat het aandeel bijstandshuishoudens met een langdurig laag inkomen tussen 2014 en 2017 sterk toenam met bijna 9 procentpunt tot 44,5 procent.

3.2 (Langdurig) armoederisico bij inkomen uit voornamelijk een uitkering

Ook huishoudens met vooral inkomen uit werk lopen risico

Van de huishoudens met vooral inkomen uit arbeid in 2017 had 2,1 procent een laag inkomen. Dat is fors minder dan het landelijk gemiddelde van 8,2 procent. Het risico op een langdurig laag inkomen bij deze werknemers bedroeg slechts 0,5 procent. Bij zelfstandigen moest in 2017 evenwel 1 op de 10 huishoudens rondkomen van een laag inkomen. Het gaat dan om zelfstandigen die slechts een geringe winst boekten of met een verlies te

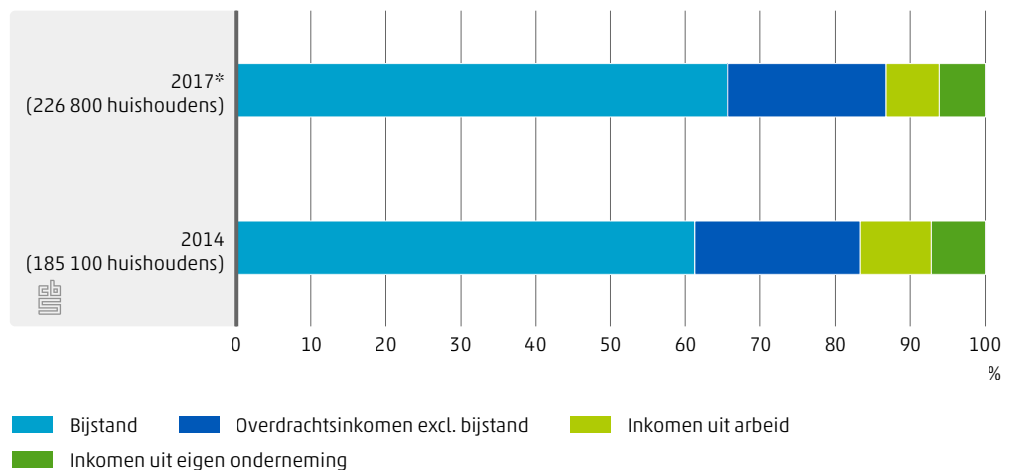
kampen hadden. Een lage winst bij ondernemers (of een laag loon bij werknemers) is niet altijd de enige oorzaak van een laag inkomen. Negatieve inkomsten uit vermogen, zoals betaalde hypotheekrente, kunnen ook een rol spelen (Bos, 2013). Over het algemeen heeft een laag inkomen bij zelfstandigen geen langdurig karakter. Slechts 2,2 procent had in 2017 vier jaar of langer een laag inkomen. Voor zowel huishoudens met vooral inkomen uit arbeid als huishoudens met vooral inkomen uit eigen onderneming geldt dat het armoederisico sinds 2013 terugliep, maar dat het risico op langdurige armoede onveranderd bleef.

Bijstandontvangers grootste groep onder de langdurig lage inkomens

Huishoudens van uitkerings- en pensioenontvangers vormen de meerderheid in zowel de groep met een laag inkomen als de groep met een langdurig laag inkomen.

Bijstandontvangers (inclusief de verwante sociale voorzieningen) waren in 2017 goed voor meer dan 52 procent van de huishoudens met een laag inkomen en bijna 66 procent van de huishoudens met een langdurig laag inkomen. Ten opzichte van 2014 betekent dit een stijging van respectievelijk 6,8 en 4,4 procentpunt.

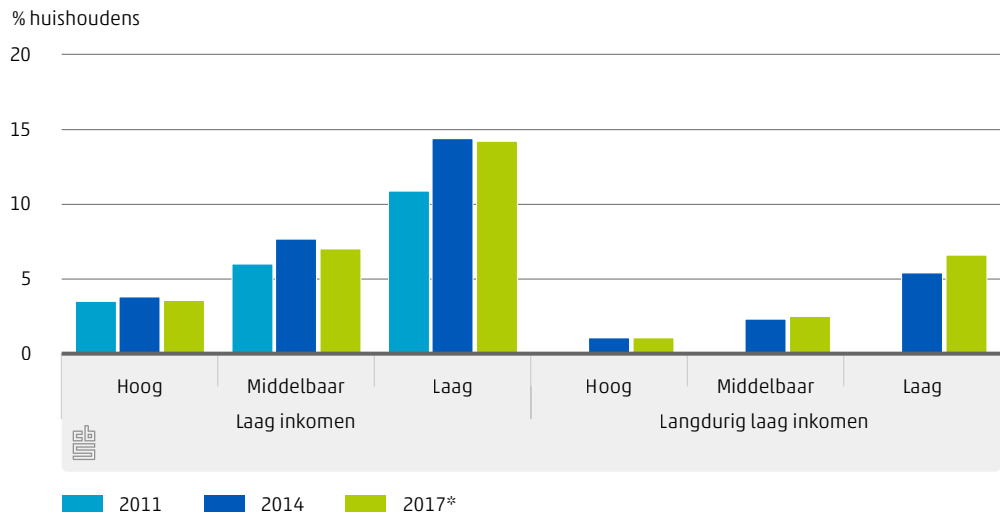
3.3 Voornaamste inkomensbron langdurig lage inkomens

Minder risico bij hogere opleiding

Van de huishoudens met een hoogopgeleide hoofdkostwinner had 3,6 procent in 2017 een laag inkomen. Dit is minder dan bij middelbaar (7,0 procent) en vooral laagopgeleiden (14,2 procent). Vergelijkbare verschillen doen zich voor bij huishoudens met een langdurig laag inkomen. Het risico op langdurige armoede nam in de periode 2014-2017 bij elk van de opleidingsniveaus toe, maar bij de laagopgeleiden ging de stijging het hardst.

3.4 (Langdurig) armoederisico naar opleidingsniveau

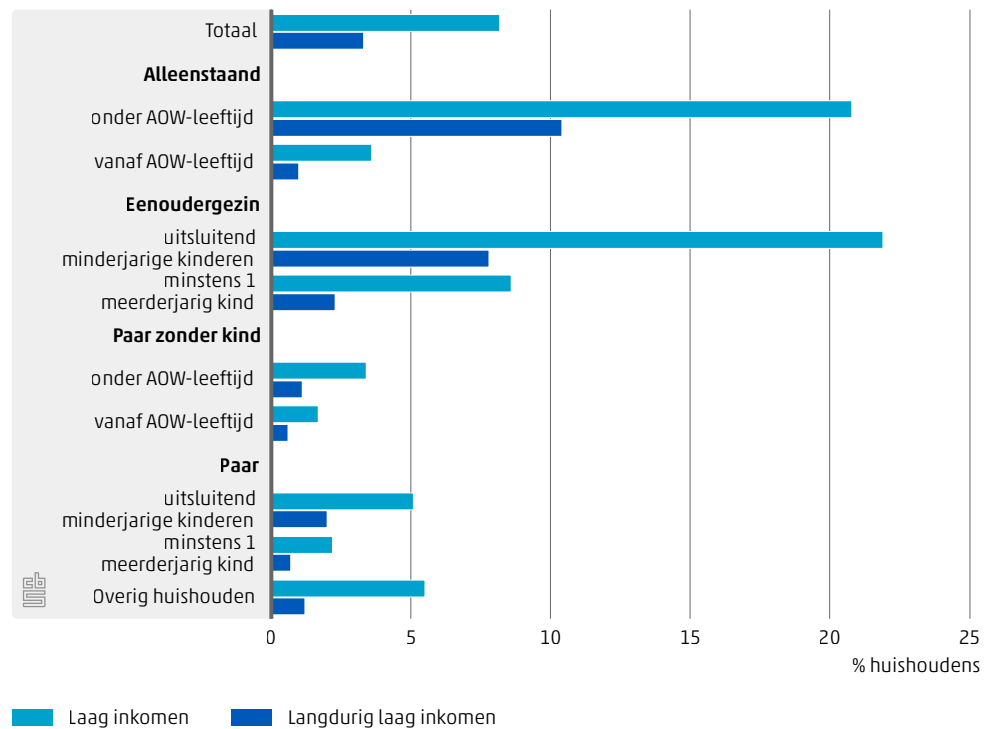

4. Demografische risicogroepen

Armoederisico onder eenoudergezinnen het hoogst, maar daalt wel

Een laag inkomen kwam in 2017 het meest voor bij eenoudergezinnen met uitsluitend minderjarige kinderen. Van deze gezinnen had 22 procent een inkomen onder de lage-inkomensgrens. Dat is het hoogste percentage van de hier onderscheiden huishoudentypes. Wel lag het aandeel bijna een procentpunt lager dan in 2016. Deze daling is afwijkend van de ontwikkeling in de meeste andere risicogroepen waar in 2017 juist sprake was van een opnieuw oplopend risico. Na 2013, toen het armoederisico als gevolg van de economische crisis een hoogtepunt bereikte (bijna 30 procent), daalt het armoederisico van eenoudergezinnen met minderjarige kinderen. De daling houdt mede verband met een belangrijke verandering in de kindregelingen: vanaf 2015 krijgen alleenstaande ouders een extra hoog kindgebonden budget waardoor met name werkende alleenstaande ouders vaker dan voorheen boven de kritische grens uitkomen. Ondanks de verbeteringen geldt nog steeds dat eenoudergezinnen met uitsluitend minderjarige kinderen relatief vaak langdurig in een weinig rooskleurige inkomenspositie verkeren. In 2017 had 7,9 procent van hen al minstens vier jaar achtereen een laag inkomen. Het risico op langdurige armoede bleef in deze groep vrijwel onveranderd sinds 2014. De laagste risico's zijn voorbehouden aan paren zonder kinderen in de AOW-leeftijd. Van hen had 1,7 procent in 2017 een inkomen onder de lage-inkomensgrens en 0,6 procent een langdurig laag inkomen.

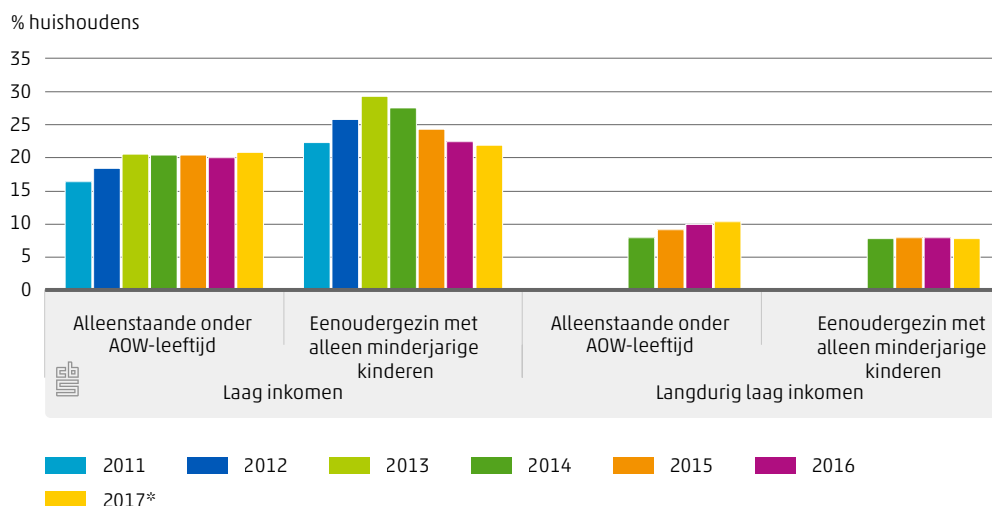
4.1 (Langdurig) armoederisico naar huishoudenstype, 2017*

Langdurig armoederisico het hoogst bij alleenstaanden onder AOW-leeftijd

Alleenstaanden onder de AOW-leeftijd staan op de tweede plek in de rangorde van huishoudens met een hoog armoederisico. In 2017 had bijna 21 procent van hen een inkomen onder de lage-inkomensgrens. Dat betekent een stijging van bijna twee procentpunt ten opzichte van 2016 en zelfs een iets hoger percentage dan in 2013, het piekjaar in de economische crisis. Ruim 1 op de 10 alleenstaanden onder de AOW-leeftijd ging in 2017 langdurig gebukt onder een laag inkomen. Daarmee staat deze groep aan kop als het gaat om langdurige armoedeproblematiek. Bovendien is bij hen de kans op een langdurig laag inkomen sinds 2014 stijgende. Het aandeel dat al ten minste vier jaar van een laag inkomen moet rondkomen lag in 2017 2,4 procentpunt hoger dan in 2014. Het merendeel van de alleenstaanden met een armoederisico moet voornamelijk van een bijstandsuitkering rondkomen. De ontwikkeling van het (langdurige) armoederisico van alleenstaanden onder de AOW-leeftijd loopt dan ook synchroon met de ontwikkeling van de risico's bij bijstandsonvangers.

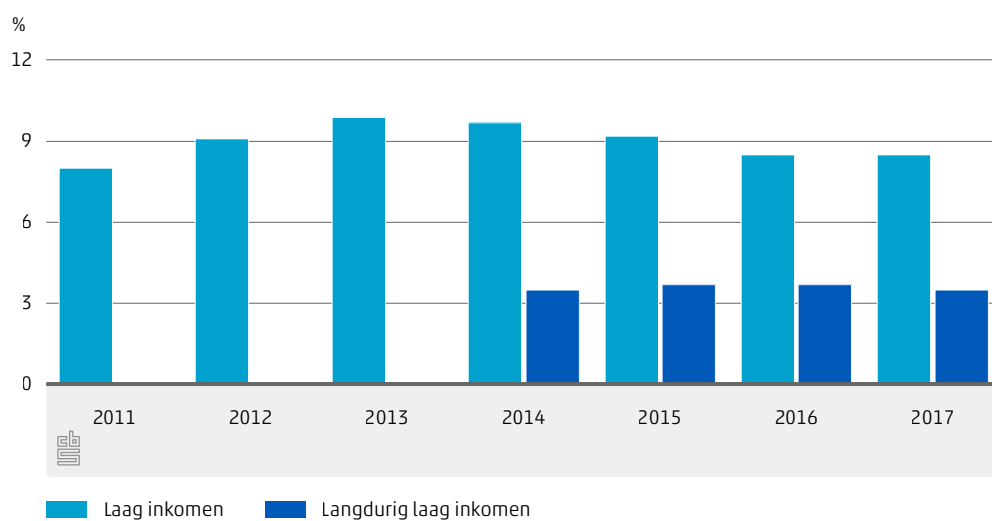
4.2 (Langdurig) armoederisico alleenstaanden en eenoudergezinnen

Minder kinderen langdurig in armoede

In totaal leefden in 2017 ruim 277 duizend minderjarige kinderen in een huishouden met een laag inkomen, duizend minder dan het jaar ervoor. De vanaf 2014 dalende trend in het risico op kinderarmoede zet daarmee niet overtuigend door. Bijna 110 duizend kinderen maakten al zeker vier jaar deel uit van een huishouden met een laag inkomen. Dit waren er 5 duizend minder dan in 2016. Procentueel komt dit overeen met een daling van 3,7 naar 3,5 procent. Ruim 4 van de 10 kinderen met een langdurig armoederisico groeiden op in een eenoudergezin. Het merendeel (63 procent) van de kinderen in langdurige armoede maakte deel uit van een bijstandsgesin.

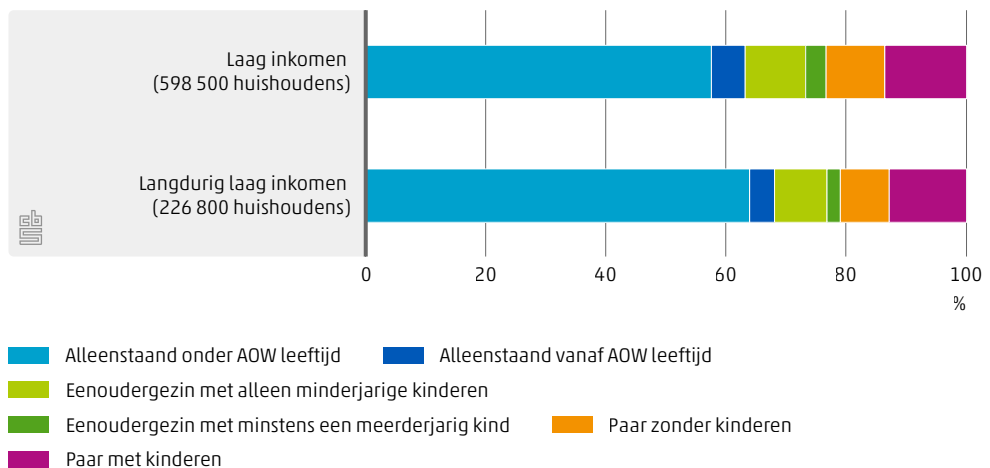
Minderjarige kinderen met risico op (langdurige) armoede

Alleenstaanden onder AOW-leeftijd bepalend voor omvang armoedeproblematiek

Onder eenoudergezinnen met alleen minderjarige kinderen is het armoederisico weliswaar het grootst (en het risico op langdurige armoede het op een na grootst), maar de bijdrage van deze groep aan de omvang van de armoedeproblematiek in Nederland is relatief beperkt. Dat komt omdat het aantal eenoudergezinnen met minderjarige kinderen in Nederland met nog geen 300 duizend in 2017 verhoudingsgewijs klein is. Het aantal alleenstaanden onder de AOW-leeftijd is met ruim 1,9 miljoen aanzienlijk groter, zodat het relatief hoge aandeel van deze groep met een armoederisico doorslaggevend is in het totale aantal huishoudens met armoedeproblematiek. Van de in totaal bijna 600 duizend huishoudens met een inkomen onder de lage-inkomensgrens in 2017, kwamen 341 duizend (57 procent) voor rekening van alleenstaanden onder de AOW-leeftijd en van de in totaal bijna 227 duizend huishoudens met een langdurig laag inkomen waren dat er 144 duizend (64 procent).

4.3 Huishoudenstype (langdurig) lage inkomens, 2017*

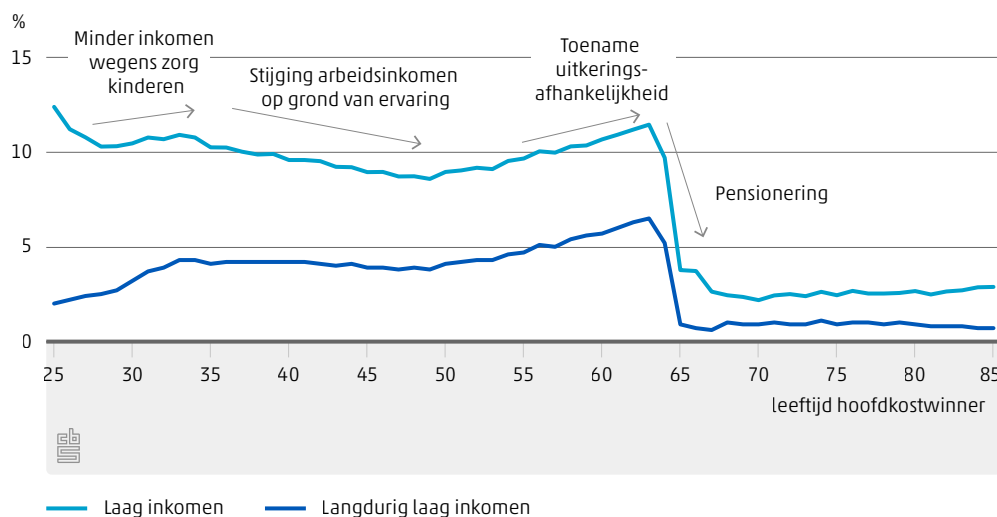

Risico op armoede onder 55- tot 65-jarigen verder toegenomen

De hoogte van het huishoudensinkomen en daarmee het risico op armoede varieert per levensfase. Zo stijgt het arbeidsinkomen aanvankelijk op grond van werk, werkervaring en het aanvaarden van beter betaalde functies. Op latere leeftijd, tussen 55 en 65 jaar, raken echter steeds meer mensen door arbeidsongeschiktheid en werkloosheid afhankelijk van een uitkering. In deze leeftijdsgroep is het aandeel met een armoederisico dan ook wat hoger. Wat opvalt is dat ook na 2013, dus na de economische crisis, onder de huishoudens tussen 55 en 65 jaar het aandeel met een (langdurig) laag inkomen is blijven stijgen. In deze leeftijdsgroep liep het aandeel met een laag inkomen op van 9,3 procent in 2013 naar 10,4 procent in 2017 en het aandeel met ten minste vier jaar een laag inkomen liep op van 4,4 procent naar 5,5 procent. Ondanks de aantrekkende economie is in de periode 2013 tot en met 2017 onder de 55- tot 65-jarigen een toenemend aantal economisch inactief geworden en voor een deel onder de kritische inkomensgrens terecht gekomen. En eenmaal aan de zijlijn lijkt het lastig weer in het arbeidsproces terug te komen, getuige het toenemende aandeel ouderen dat langdurig afhankelijk blijft van een uitkering en daarmee in toenemende mate langdurig van een laag inkomen moet rondkomen.

Met de pensionering verbetert de inkomenssituatie voor velen doordat het (volledige) AOW-pensioen boven de lage-inkomensgrens uitkomt. Bovendien hebben de meeste ouderen naast de AOW nog aanvullend pensioen en inkomsten uit vermogen. De 65-plussers lopen van alle leeftijdsgroepen dan ook het minst risico op (langdurige) armoede.

4.4 Huishoudens met (langdurig) armoederisico, 2017*

Met een niet-westerse achtergrond grootste armoederisico

Ruim een kwart van de huishoudens met een hoofdkostwinner met een niet-westerse migratieachtergrond had in 2017 een laag inkomen. Onder huishoudens met een hoofdkostwinner met een Nederlandse achtergrond was dat bijna 6 procent. Met een hoofdkostwinner met een westerse migratieachtergrond was het armoederisico bijna 10 procent. Bij huishoudens met een niet-westerse achtergrond houdt het lage inkomen het vaakst langdurig aan: 12 procent had een langdurig laag inkomen, tegen ruim 2 procent van de Nederlandse en 4 procent van de andere westerse huishoudens.

Bovengemiddeld armoederisico bij huishoudens met Oost-Europese herkomst

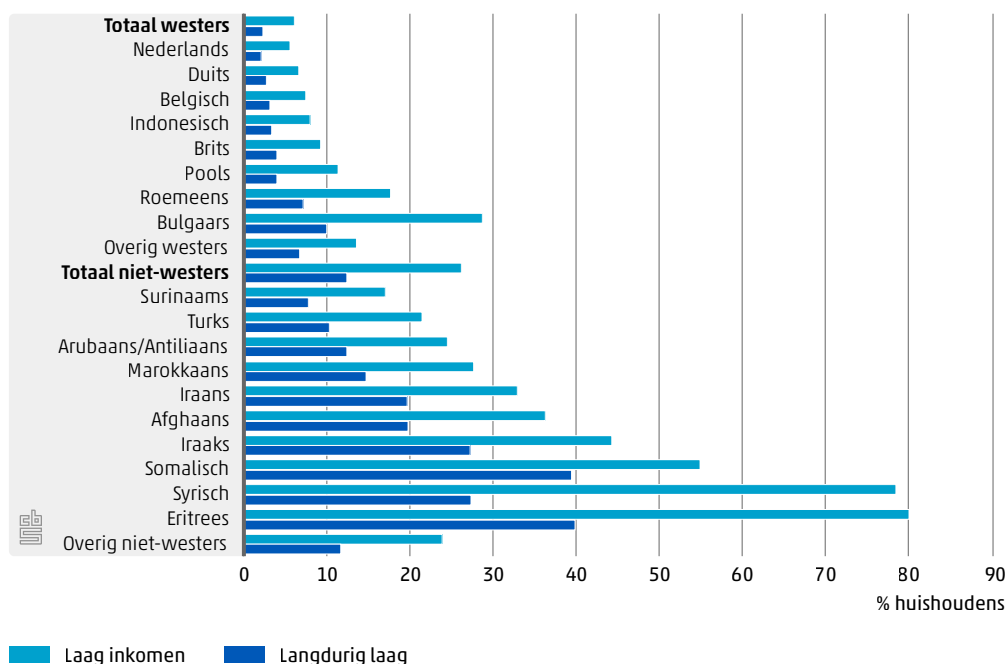
Zowel binnen huishoudens met een westerse als niet-westerse migratieachtergrond verschillen de armoederisico's sterk per land. Westerse huishoudens met een Duitse, Belgische, Britse of Indonesische herkomst hebben minder vaak een laag inkomen dan die met een Poolse, Bulgaarse of Roemeense achtergrond. Arbeidsmigranten met een Oost-Europese achtergrond doen meestal laaggeschoold werk, terwijl degenen met een West-Europese herkomst vaak (hoogopgeleide) kenniswerkers zijn. Met bijna 30 procent lopen huishoudens met een Bulgaarse achtergrond een relatief groot risico op armoede. Zij kampen bovendien betrekkelijk vaak met langdurige armoede, net als huishoudens van Roemeense herkomst. Wel gaat het om kleine groepen: ongeveer 1 op de 400 huishoudens in Nederland heeft een Bulgaarse of Roemeense achtergrond.

Van de niet-westerse huishoudens lopen Surinaamse minste risico

Van de grootste groepen in Nederland met een niet-westerse migratieachtergrond heeft de Marokkaanse met bijna 28 procent het vaakst een laag inkomen. Dat is meer dan een gemiddeld huishouden met een niet-westerse achtergrond. Ook een langdurig laag inkomen komt het vaakst voor onder huishoudens van Marokkaanse herkomst. Bij

huishoudens met een Antilliaanse achtergrond lag het armoederisico op een kwart, met een Turkse achtergrond was het 22 procent. Bij huishoudens met een Surinaamse herkomst was het armoederisico met 18 procent het kleinst en is het lage inkomen het minst vaak van langdurige aard. Dit hangt samen met een relatief hoge arbeidsdeelname onder personen met een Surinaamse migratieachtergrond.

4.5 (Langdurig) armoederisico naar achtergrond, 2017*

Meeste vluchtelinghuishoudens lopen risico op armoede

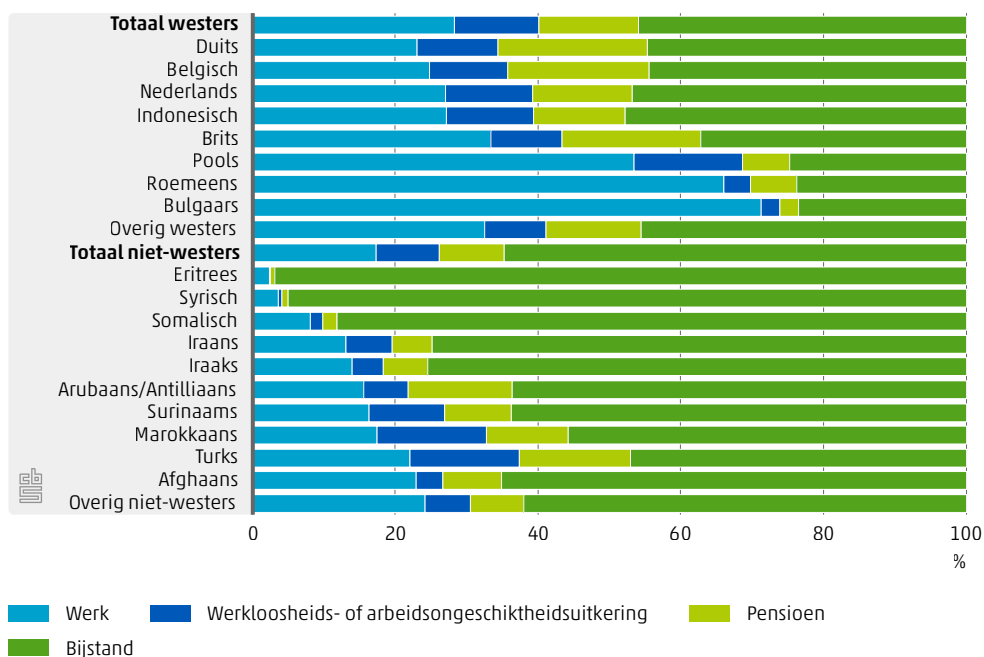
Bijna 53 procent van de vluchtelinghuishoudens heeft een laag inkomen, ruim 6 keer zo vaak als gemiddeld in Nederland. Bij huishoudens met een hoofdkostwinner van Syrische of Eritrese komaf is dat zelfs circa 80 procent. Ook Somalische huishoudens liepen veel risico op armoede: het betrof twee derde van de huishoudens met deze herkomst. Huishoudens van Iraanse afkomst lopen van alle vluchtelinghuishoudens met 33 procent het minste risico op armoede. In huishoudens met een hoofdkostwinner met een Eritrese of Somalische migratieachtergrond houdt een laag inkomen het vaakst langdurig aan, gevolgd door Irakese en Syrische huishoudens. Bij huishoudens met een Eritrese achtergrond gaat het wel om een beperkte groep.

Vrijwel alle Syrische en Eritrese risicohuishoudens in bijstand

Het merendeel van huishoudens met een Eritrese, Syrische of Somalische achtergrond die een laag inkomen hebben, ontvangt bijstand. Van de niet-westerse huishoudens met armoederisico moest 65 procent in 2017 van voornamelijk een bijstandsuitkering of andere sociale voorziening rondkomen. Met een Somalische achtergrond was dat 88 procent, met een Syrische of Eritrese rond 95 procent. Onder lage-inkomenshuishoudens met een hoofdkostwinner van Turkse of Marokkaanse herkomst was het aandeel bijstandsontvangers minder dan gemiddeld (respectievelijk 47 en 56 procent). Daarentegen kwam een werkloosheids- of arbeidsongeschiktheidsuitkering bij deze groepen relatief vaak voor.

Ook onder westerse huishoudens ging risico op armoede het vaakst samen met bijstand. Maar vaker nog dan bij niet-westerse risicohuishoudens was bij Nederlandse en andere westerse huishoudens loon of winst de voornaamste inkomensbron. Vooral risicohuishoudens met een Poolse, Bulgaarse of Roemeense migratieachtergrond haalden dikwijls het meeste inkomen uit werk: respectievelijk 56, 72 en 64 procent.

4.6 Voornaamste inkomensbron risicohuishoudens naar achtergrond, 2017*

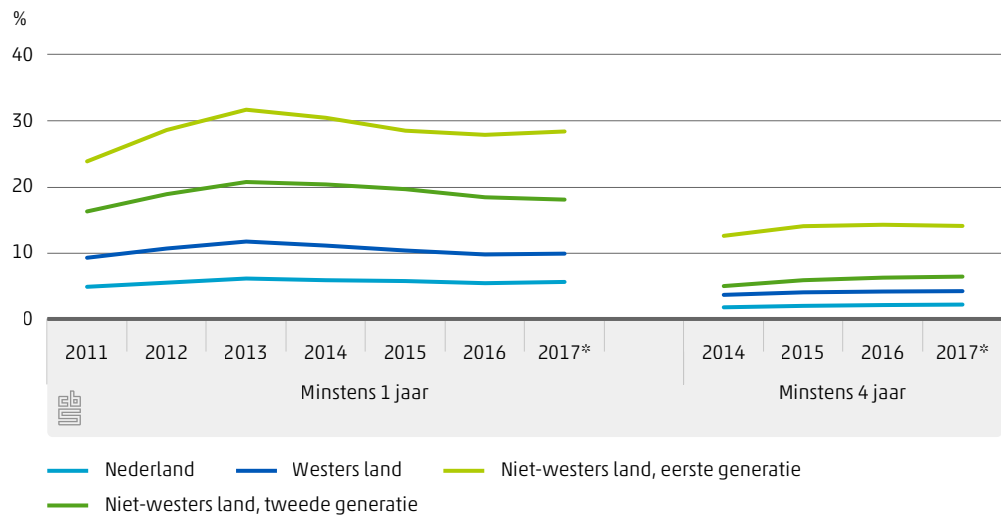
Armoederisico eerste generatie migranten in 2017 gestegen

Het risico op armoede bij huishoudens met een hoofdkostwinner van niet-westerse komaf uit de eerste generatie is in 2017 groter dan bij de tweede generatie. De tweede generatie is gemiddeld hoger opgeleid en heeft daardoor betere kansen op de arbeidsmarkt. Tijdens de economische crisis nam het risico op armoede het meest toe onder niet-westerse huishoudens, vooral onder die van de eerste generatie. Mensen met een niet-westerse migratieachtergrond zijn gemiddeld genomen betrekkelijk jong. Doordat ze vaker flexbanen hebben, raken ze in economisch mindere tijden sneller hun baan kwijt, waardoor de conjunctuur een belangrijke rol speelt in hun risico op armoede.

Terwijl het armoederisico in de tweede generatie vanaf 2014 voortdurend afnam, steeg het van 2016 op 2017 in de eerste generatie. De meeste vluchtelingen die een verblijfsvergunning kregen, deden zoals gezegd beroep op de bijstand. In combinatie met de grote toestroom uit Syrië tijdens de vluchtelingencrisis, nam hierdoor het aandeel huishoudens met een laag inkomen in de eerste generatie toe. De groep Syrische huishoudens met een armoederisico groeide van 10 duizend (76 procent) in 2016 naar 18 duizend (79 procent) in 2017. Huishoudens uit andere vluchtelinglanden hadden in 2017 minder vaak een laag inkomen dan in 2016. Zo nam onder Eritrese huishoudens het armoederisico af van 83 naar 80 procent.

De vluchtelingencrisis speelde vooral in 2015 en komt daarom (nog) niet tot uitdrukking in de cijfers over langdurige armoede.

4.7 (Langdurig) armoederisico naar achtergrond en generatie

5. Armoederisico in gemeenten

Grootste armoederisico in Groningen

Per gemeente¹⁾ liep het aandeel huishoudens met een laag inkomen in 2017 uiteen van 2,1 tot 15,4 procent. De top tien van gemeenten met het hoogste aandeel huishoudens met een laag inkomen werd aangevoerd door Groningen (15,4 procent), gevolgd door Rotterdam (15,1 procent). Amsterdam stond op de derde plaats met een aandeel van 14,2 procent, gevolgd door Arnhem met 14,0 procent en Den Haag op de vijfde plaats met 13,8 procent. De overige gemeenten in de top tien zijn: Enschede, Heerlen, Nijmegen, Leeuwarden en Kerkrade. Utrecht ontbreekt in de top tien: in deze stad lag het aandeel huishoudens met een laag inkomen op 10,2 procent. Dat dit aandeel vergeleken met de andere drie grote steden betrekkelijk laag is, komt doordat in Utrecht naar verhouding weinig huishoudens met een niet-westerse herkomst wonen, een groep die doorgaans een hoog risico op armoede kent. Wel ligt ook in Utrecht het aandeel huishoudens met een laag inkomen boven het landelijk gemiddelde van 8,2 procent.

De laagste percentages huishoudens met risico op armoede zijn vooral te vinden in kleinere gemeenten. In de top tien van 2017 stonden Rozendaal (2,1 procent) en Montfoort (3,3 procent) aan kop.

Ook meeste langdurige armoede in Groningen

In Groningen was de kans op langdurige armoede met een aandeel van 7,6 procent meer dan 2 keer zo groot als gemiddeld in Nederland (3,4 procent). Groningen werd op de voet gevolgd door Rotterdam (7,3 procent) en Amsterdam (7 procent). De gemeenten Rozendaal en Montfoort hadden in 2017 het kleinste aandeel huishoudens met een langdurig laag inkomen.

¹⁾ Aanvullend op het landelijke beleid treffen sommige gemeenten specifieke maatregelen ter bestrijding van armoede in hun gemeente. Het betreft regelingen buiten de bijzondere bijstand en de langdurigheidstoeslag om. De regelingen zijn nogal divers, veelal incidenteel en soms (beperkt) structureel. Eventuele inkomensprofijten als gevolg van deze aanvullende regelingen zijn niet in het inkomen en dus ook niet in de regionale specificaties van het (langdurig) armoederisico verdisconteerd.

5.1 Tien gemeenten¹⁾ met het hoogste en laagste aandeel huishoudens met een (landurig) laag inkomen

Laag inkomen				Langdurig laag inkomen	
Gemeente	2014	Gemeente	2017	Gemeente	2017
Hoogste aandeel	%	Hoogste aandeel	%	Hoogste aandeel	%
1 Rotterdam	16,3	1 Groningen	15,4	1 Groningen	7,6
2 Amsterdam	16,0	2 Rotterdam	15,1	2 Rotterdam	7,3
3 Groningen	15,4	3 Amsterdam	14,2	3 Amsterdam	7,0
4 s-Gravenhage	14,6	4 Arnhem	14,0	4 Arnhem	6,4
5 Arnhem	14,2	5 s-Gravenhage	13,8	5 Heerlen	6,2
6 Heerlen	13,6	6 Enschede	12,9	6 s-Gravenhage	6,1
7 Enschede	13,4	7 Heerlen	12,6	7 Enschede	5,8
8 Nijmegen	13,0	8 Nijmegen	12,5	8 Nijmegen	5,7
9 Vaals	12,6	9 Leeuwarden	12,1	9 Leeuwarden	5,5
10 Kerkrade	12,2	10 Kerkrade	11,5	10 Kerkrade	5,4
Laagste aandeel		Laagste aandeel		Laagste aandeel	
1 Rozendaal	2,1	1 Rozendaal	2,1	1 Rozendaal	0,5
2 Giessenlanden	3,2	2 Montfoort	3,3	2 Montfoort	0,8
3 Montfoort	3,3	3 Renswoude	3,5	3 Haaren	0,8
4 Binnenmaas	3,4	4 Zoeterwoude	3,5	4 Sint Anthonis	0,8
5 Korendijk	3,4	5 Binnenmaas	3,5	5 Alphen-Chaam	0,8
6 Cromstrijen	3,5	6 Korendijk	3,5	6 Reusel-De Mierden	0,9
7 Hardinxveld-Giessendam	3,5	7 Heerde	3,6	7 Nieuwkoop	0,9
8 Midden-Delfland	3,5	8 Woudenberg	3,6	8 Scherpenzeel	0,9
9 Strijen	3,5	9 Edam-Volendam	3,6	9 Binnenmaas	1,0
10 Zoeterwoude	3,5	10 Cromstrijen	3,6	10 Korendijk	1,0

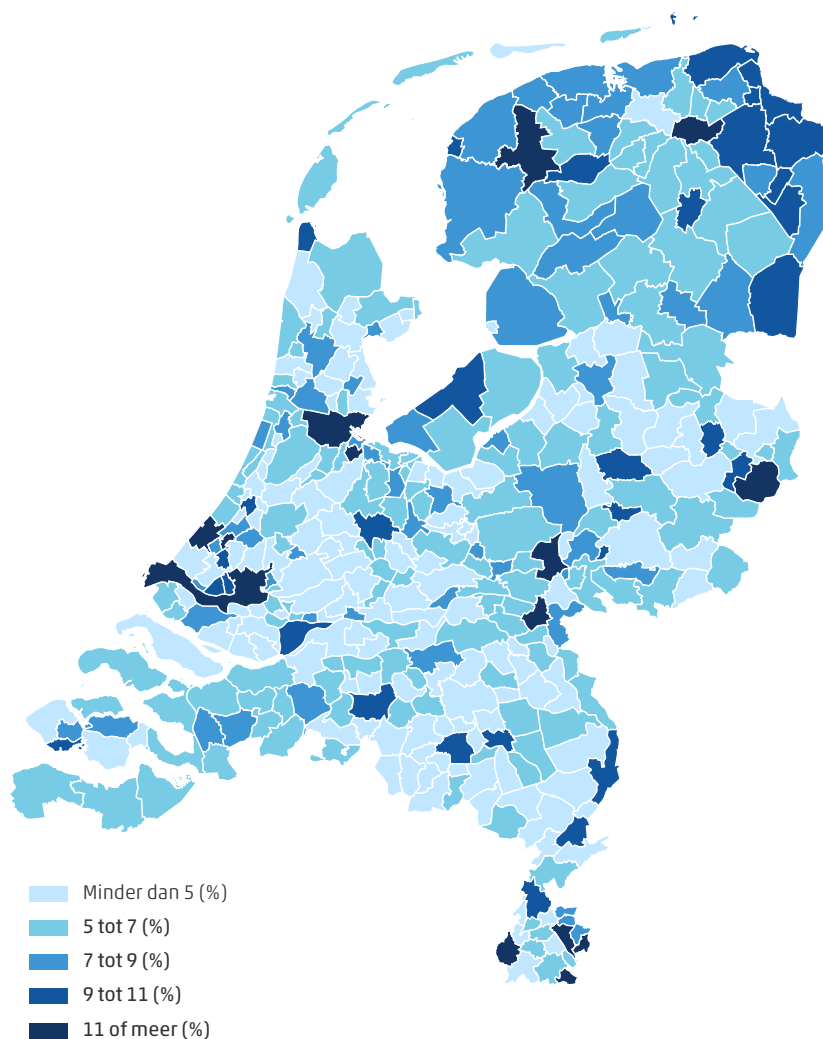
Bron: CBS

¹⁾ Gemeentelijke indeling van 1-1-2018.

Vooraf in noordoosten van Nederland risicogemeenten

Een groot aandeel huishoudens met een laag inkomen komt niet alleen voor in grotere gemeenten, maar ook in kleinere gemeenten in met name het noordoosten van het land. Ook in Zuid-Limburg is in enkele gemeenten een groot armoederisico. In het westen van het land zijn er, buiten de grote steden, relatief weinig gemeenten met een bovengemiddeld aandeel huishoudens met een laag inkomen.

5.2 Huishoudens met een laag inkomen, 2017*

6. Conclusie

Sinds 2014 daalde het aandeel huishoudens met een inkomen onder de lage-inkomensgrens, maar deze trend zette in 2017 niet verder door. Ten opzichte van 2016 steeg het aandeel huishoudens met een laag inkomen met 0,3 procentpunt. Volgens ramingen van het Centraal Planbureau kan pas in 2019 een daling worden verwacht. Ook het aandeel huishoudens dat al ten minste vier jaar moet rondkomen van een inkomen onder de lage-inkomensgrens ging in 2017 omhoog. Daarmee is 2017 het zevende jaar op rij met een stijging van het langdurige armoederisico.

Onder huishoudens die voornamelijk leven van een bijstands-, werkloosheids- of arbeidsongeschiktheidsuitkering is het aandeel met een laag inkomen groter dan onder pensioenontvangers. Hoofdzakelijk inkomen uit loon staat garant voor het kleinste

armoederisico. Eenoudergezinnen met uitsluitend minderjarige kinderen en alleenstaanden tot de AOW-leeftijd lopen van alle huishoudenstypen het meeste risico op (langdurige) armoede. Huishoudens met migratieachtergrond hebben vaker (langdurig) een laag inkomen dan huishoudens zonder migratieachtergrond. Huishoudens met een niet-westerse migratieachtergrond, in het bijzonder vluchtelinghuishoudens, lopen het meeste risico.

Bijstandsontvangers hebben het vaakst een laag inkomen en ook was hun armoederisico in 2017 groter dan in 2014. Ook onder alleenstaanden tot AOW-leeftijd steeg het risico vanaf 2014, terwijl het onder eenoudergezinnen daalde. Door de grote toestroom van Syrische vluchtelingen steeg van 2016 op 2017 het aandeel lage inkomens in eerstegeneratie niet-westerse huishoudens. In de tweede generatie is sinds 2014 echter een voortdurende daling gaande, net als bij huishoudens zonder migratieachtergrond, al stagneerde deze in 2017.

Literatuur

Bos, W. (2013). Kans op armoede bij huishoudens met werk. Tijdschrift voor Arbeidsvraagstukken, 29(1), 87-94. https://www.tijdschriftvoorarbeidsvraagstukken.nl/inhoud/tijdschrift_artikel/TA-29-1-87/Kans-op-armoede-bij-huishoudens-met-werk.

CPB (2018). Raming aantal personen/huishoudens onder de lage inkomensgrens. CPB-notitie, <https://www.cpb.nl/publicatie/raming-aantal-personen-huishoudens-onder-de-lage-inkomensgrens-2018-en-2019>.

Verklaring van tekens

Niets (blanco)	Een cijfer kan op logische gronden niet voorkomen
.	Het cijfer is onbekend, onvoldoende betrouwbaar of geheim
*	Voorlopige cijfers
**	Nader voorlopige cijfers
2018-2019	2018 tot en met 2019
2018/2019	Het gemiddelde over de jaren 2018 tot en met 2019
2018/'19	Oogstjaar, boekjaar, schooljaar enz., beginnend in 2018 en eindigend in 2019
2016/'17-2018/'19	Oogstjaar, boekjaar, enz., 2016/'17 tot en met 2018/'19

In geval van afronding kan het voorkomen dat het weergegeven totaal niet overeenstemt met de som van de getallen.

Eindredactie Statistische Trends

Marion van den Brakel
Moniek Coumans
Annelie Hakkenes-Tuinman
Brigitte Hermans
Suzanne Loozen

Colofon

Uitgever
Centraal Bureau voor de Statistiek
Henri Faasdreef 312, 2492 JP Den Haag
www.cbs.nl

Prepress
Centraal Bureau voor de Statistiek

Ontwerp
Edenspiekermann

Inlichtingen
Tel. 088 570 70 70
Via contactformulier: www.cbs.nl/infoservice

© Centraal Bureau voor de Statistiek, Den Haag/Heerlen/Bonaire, 2019.
Verveelvoudigen is toegestaan, mits het CBS als bron wordt vermeld.